

Frank Verhart

Een orchideeënseizoen in het oerbos van Białowieża, Polen

aangevuld met waarnemingen elders in Noordoost-Polen en in het Tatra-massief

An orchid season in the Białowieża Primeval Forest, Poland

amplified with observations elsewhere in Northeastern-Poland and the Tatra mountains

Samenvatting

In de periode van 29 april tot en met 27 juli 2002 (13 weken) verbleef de auteur in Polen. De eerste 11 weken verbleef hij in Białowieża, dat bekend is vanwege het nabijgelegen “laaglandoerbos”. Gedurende het “orchideeënseizoen” zijn rond Białowieża 12 soorten aangetroffen op bijna 200 plaatsen. *Dactylorhiza fuchsii*, *Dactylorhiza majalis*, *Epipactis helleborine* en *Neottia nidus-avis* bleken naar aantal exemplaren en aantal groeiplaatsen het meest talrijk. De extreme zeldzaamheden *Cypripedium calceolus* en *Epipogium aphyllum* zijn rond Białowieża niet teruggevonden. Het is een boeiend studiegebied, omdat het uitgestrekte natuurlijke biotopen biedt, waarin een aantal orchideeën in natuurlijke dichtheden voorkomen. Andere soorten worden er juist sterk beïnvloedt door menselijke activiteiten als bosbouw en ontwikkelingen in de landbouw. Nabij Białowieża is een populieren-plantage bezocht waaronder *Platanthera bifolia* en *Epipactis atrorubens x helleborine* in ongekende dichtheden voorkomen (tot 400 planten per 25m²).

In het Noordoosten van Polen werd voorts een bezoek gebracht aan:

- het Rospuda-beekdal, waar ca. 40% van de Poolse orchideeënsoorten voorkomt.
- het bos van Augustow en Nationaal Park Wigry, waar enkele populaties van *Neottianthe cucullata* voorkomen.
- het Landschapspark van Suwałki

In het zuiden van Polen is een vijfdaags bezoek gebracht aan het Nationale Park van de Tatra, waar vanuit Pools en Europees perspectief zeldzaamheden als *Chamorchis alpina*, *Cypripedium calceolus*, *Epipogium aphyllum* en *Malaxis monophyllos* werden gezien. Białowieża, het Rospuda-beekdal, het kanaal van Augustow en Nationaal Park Wigry zijn eerder bezocht in juli 2001.

Het artikel geeft een beschrijving van de in 2001 en 2002 bezochte gebieden en de orchideeën die in ieder gebied zijn aangetroffen. In totaal werden 30 soorten aangetroffen, ofwel 2/3 van de Poolse orchideeën.

Summary

From 29th April up to July 27th, 2002 (13 weeks) the author resided in Poland. During the first 11 weeks he resided in Białowieża, which is known for its lowland primeval forest, situated near the village. During the “orchid season” 12 orchid species were spotted on almost 200 localities around Białowieża. *Dactylorhiza fuchsii*, *Dactylorhiza majalis*, *Epipactis helleborine* and *Neottia nidus-avis* turned out to be the most common, both in number of plants as well as in number of places of growth. The extremely rare *Cypripedium calceolus* and *Epipogium aphyllum* have not been found around Białowieża. It is a very interesting area for study of orchids, in which a number of species grow in their natural density. On the other hand some orchids are considerably influenced by human activities, such as forestry and changes in agricultural landuse. Near Białowieża a poplar-plantation was visited where *Platanthera bifolia* and *Epipactis atrorubens x helleborine* grow in extreme high density (up to 400 plants per 25m²).

In the Northeast of Poland the following areas were also visited:

- the Rospuda river-valley in which 40% of the Polish orchids occur
- the forest of Augustow and Wigry National Park in which the rare *Neottianthe cucullata* grows in a few populations
- the Landscape Park of Suwałki

In the south of Poland the Tatra National Park was visited during five days in July (figuur 1). Here *Chamorchis alpina*, *Cypripedium calceolus*, *Epipogium aphyllum* en *Malaxis monophyllos* were spotted, amongst others, all rare species from both the Polish and the European view.

Białowieża, the Rospuda river-valley, Augustow channel and Wigry National Park were visited before in juli 2001. The artikel describes the visited areas and the orchids met there in 2001 and 2002. In total 30 species were spotted (table 1), which adds to 2/3 of the Polish orchid species.

Zusammenfassung

Von 29 April bis 27 Juli 2002 (13 wochen) der autor verbliebte in Poland. Die erste 11 Wochen verbliebte er in Białowieża, das bekannt is wegens das da situierte flachland Urwald. Während das „Orchideenseizon“ 12 orchideenarten sind notiert auf fast 200 Standorten in der nähe von Białowieża. *Dactylorhiza fuchsii*, *Dactylorhiza majalis*, *Epipactis helleborine* und *Neottia nidus-avis* sind die am meist gefundene Arten (anzahl Pflanzen und anzahl Standorte). *Cypripedium calceolus* und *Epipogium aphyllum* sind sehr seltene Arten. Diesen sind nicht angetroffen. Das gebiet is interessant da einige Arten in das naturliche Anzahl vorkomt in der naturliche Standorte. Einige arten sind in grosse Mäse influenziert durch activiteiten wie forstverwaltung und änderingen im benutzung der landwirtschaftliche gebieten. In der nähe von Białowieża ein Populieren-plantatin war besucht wo *Platanthera bifolia* und *Epipactis atrorubens x helleborine* in extrem grosse Anzahlen vorkommen (bis 400 Pflaznen in 25m²).

Im Nordosten Poland der autor hat auch einige weitere gebiete besucht:

- das Rospuda Bachtal, wo 40% der Polnische orchideen vorkommt
- das Wald von Augustow und das Wigry National Park, wo der seltene Art *Neottianthe cucullata* in einige Populationen vorkommt.
- das Landschaftspark von Suwałki

Im Süden Poland das National Park der Tatra war besucht in fünf Täge (figuur 1). Dort *Chamorchis alpina*, *Cypripedium calceolus*, *Epipogium aphyllum* en *Malaxis monophyllos* und weitere arten sind gefunden. Von Polnisches und Europaïsches punkt sind es allen seltene arten.

Białowieża, das Rospuda-bachtal, das Kanal von Augustow and das Wigry National Park wären auch besucht in Juli 2001. Das artikel gibt ein beschreibung vond die besuchte Gebiete und die in 2001 und 2002 gefundene orchideen. Während der Besüche 30 Arten sind gefunden (2/3 von der orchideen Polands) (tabel 1).

Streszczenie

Autor przebywał w Polsce od 29 kwietnia do 27 lipca 2002 roku (13 tygodni), z tego przez pierwszych 11 tygodni w Białowieży, położonej w centrum znanej ze swych pierwotnych niżowych lasów Puszczy Białowieskiej. W ciągu „sezonu storczykowego” zaobserwowano 12 gatunków z tej grupy na 208 stanowiskach w Puszczy i na jej przedpolu. *Dactylorhiza fuchsii*, *Dactylorhiza majalis*, *Epipactis helleborine* i *Neottia nidus-avis* to najbardziej rozpowszechnione gatunki, zarówno jeśli chodzi o liczbę osobników, jak i stanowisk. Nie udało się odnaleźć wyjątkowo rzadkich gatunków: *Cypripedium calceolus* i *Epipogium aphyllum*. Puszcza Białowieska to ekscytujący obiekt do badań nad storczykami, w którym wiele gatunków rośnie w naturalnych zagęszczeniach. Z drugiej strony niektóre storczyki pojawiają się w miejscach przekształconych przez działalność człowieka: leśnictwo, zmiany w użytkowaniu ziemi. Na przedpolu Puszczy prowadzono obserwacje na plantacji topolowej, gdzie *Platanthera bifolia* i *Epipactis x schmalhauseni* rosną w bardzo wysokich zagęszczeniach (do 400 roślin na 25m²).

Ponadto odwiedziono następujące obszary w Polsce Północnowschodniej:

- dolina Rospudy, gdzie rośnie 40% flory storczyków Polski
- Puszcza Augustowska i Wigierski Park Narodowy, gdzie na kilku stanowiskach rośnie rzadka *Neottianthe cucullata*
- Suwalski Park Krajobrazowy

Frank Verhart – Een orchideeënzeizoen in het oerbos van Białowieża, Polen

Na południu Polski przez 5 dni zwiedzano Tatrzański Park Narodowy (fig. 1).

Obserwowano tam między innymi: *Chamorchis alpina*, *Cypripedium calceolus*, *Epipogium aphyllum* i *Malaxis monophyllos* – taksony rzadkie zarówno w Polsce, jak i w innych krajach europejskich.

Puszcę Białowieską, dolinę Rospudy, okolice Kanału Augustowskiego i Wigierski Park Narodowy zwiedzano już wcześniej w lipcu poprzedniego roku. Artykuł opisuje odwiedzone obszary i storczyki spotkane tam w latach 2001 i 2002. W czasie tych dwóch wycieczek obserwowano łącznie 30 gatunków storczyków (Tabela 1), co stanowi prawie 2/3 polskiej flory storczyków.